

Mesurar la democràcia que no existeix

Ismael Peña-López

Un usuari consulta diversos índex sobre qualitat democràtica mentre segueix en directe un debat al Parlament de Catalunya. Fotografia: Jordi Borràs

Desafecció. Antipolítica. Populisme. Extremisme. Demagògia. Esperpent. Poder fàctic. *Lawfare*. Politització. Judicialització. Partidisme. Despotisme. Cinisme. Totalitarisme. Sectarisme. Fanatisme. Incompetència. Ineptitud. Repressió. Espionatge. Injustícia. Elitisme. Post-democràcia. Oligarquia. Plutocràcia. *Fake news*. Mentida. Censura. Desafecció.

Semblaria que ens estariem referint a adjectius relatius a règims poc o gens democràtics. I, tanmateix, aquests són termes amb els que ciutadania, premsa i els mateixos polítics qualifiquen a diari el que els índexs i analistes internacionals consideren democràcies plenes i saludables. Recordem que, per Espanya, la percepció de l'estat de la política actual fa anys que es considera dolenta [1], que la majoria de ciutadans expressa malestar i insatisfacció per l'estat de la seva democràcia [2] i que la política segueix essent percebuda com el principal problema de l'estat [3], mentre que, en els rànquings, la posició d'Espanya

sol estar en el grup de països amb una democràcia més sana.

La meva democràcia no és fallida

La distància entre la percepció i l'anàlisi tècnica no deixa de ser paradoxal. I cada bàndol la resol a la seva manera. O es desacredita la percepció, per desinformada i instrumentalitzada (això últim, una altra paradoxa dins aquest conjunt d'arguments), o es desacrediten els especialistes, per academicistes o per, també, instrumentalitzats (en aquest cas, coherentment amb l'acusació).

Hi ha raons per pensar que una democràcia pot estar declinant malgrat tenir bona salut als rànquings internacionals

Deixant de banda l'ús interessat de defensar una o altra visió, i deixant sobretot de banda els comportaments no ètics, il·legals o delictius no institucionalitzats –és a dir, que hi hagi polítics corruptes no necessàriament implica que una democràcia no funciona–, hi ha raons per pensar que ambdues visions tinguin la seva part de raó: que una democràcia pot estar declinant malgrat tenir bona salut als rànquings internacionals, i que una democràcia pot acabar entrant en fallida si només mesurem allò que podem mesurar.

Què mesurem quan mesurem la democràcia de les democràcies

Per mirar d'aportar objectivitat a les percepcions personals i, sobretot, per veure què funciona o què cal millorar en matèria de política pública, els científics socials s'han esforçat a crear instruments per mesurar la qualitat de la democràcia.

Tot i que no hi ha una manera clara de categoritzar ni teòricament ni les iniciatives pràctiques que s'han dut a terme, hem fet aquí cinc grups d'instruments. La classificació, com diem, és totalment arbitrària i té per únic objectiu presentar d'una manera pedagògica què podem mesurar en democràcia i com, en general, s'està fent.

Transparència i accés a la informació pública

El primer àmbit que podem mesurar en una democràcia és què ens permet saber de les seves institucions i la seva activitat. Dins de la transparència hi trobem conceptes com, entre molts d'altres, si hi ha reconegut formalment el dret a l'accés a la informació pública; si les institucions publiquen activament aquesta informació; si, en cas contrari, es pot sol·licitar; si a més es concedeix efectivament i en quin grau; si es pot sancionar a les institucions quan no la concedeixen o bé quines excepcions hi ha.

Els principals índex són el [Global Right to Information Rating](#), d'[Access Info Europe](#) i el Centre for Law and Democracy; l'[Open Budget Index](#), de la [International Budget Partnership](#); l'[Open Government Index](#), de [World Justice Project](#); o els especialitzats en dades obertes com el [Global Open Data Index](#), de l'[Open Knowledge Foundation](#), i l'[Open Data Barometer](#), de la [World Wide Web Foundation](#).

Corrupció i integritat

A l'altre extrem de la transparència i el retiment de comptes hi trobem la lluita contra la corrupció i la mesura de la integritat pública. És també un altre extrem metodològic. Per una banda, [Global Integrity](#) elabora els seus informes de manera que ens poden recordar els d'Amnistia Internacional en l'àmbit dels drets humans, centrant-se en estudis de cas, denúncies, testimonis, etc. [Transparency International](#), per la seva banda, elabora el [Corruption Perceptions Index](#). Aquest darrer està que compostat a partir d'indicadors de tercers, com ara la facilitat per accedir a informació sobre finançament públic, la proporció d'empleats públics nomenats "a dit" o si hi ha o no suborns i corrupció a l'àmbit públic.

Llibertats

Si els anteriors grups d'indicadors o índexs posaven la lupa a què poden fer, fan i haurien de fer les institucions, hi ha tot un reguitzell d'iniciatives orientades a què poden fer, què fan efectivament i què haurien de poder fer els ciutadans. Sota el nom de llibertats civils o drets polítics hi trobem, sobretot, la feina de [Freedom House](#), amb el seu referent [Freedom in the World](#) -que inclou un [Freedom on the Net](#)-, orientada a la llibertat d'expressió i mesurant si hi ha premsa lliure, si hom es pot manifestar, o si hi ha lliure reunió i filiació política, entre molts altres; el [Press Freedom Index](#), de [Reporters Sense Fronteres](#), sobre la qualitat del quart poder, com ara la pluralitat, la independència, la censura o l'autocensura; el [World Electoral Freedom Index](#), de la [Fundación para el Avance de la Libertad](#), que mesura, específicament, la qualitat dels sistemes electorals.

No tan centrats en la participació institucional o la llibertat d'acció, sinó en els determinants que aquesta participació i llibertat siguin realment lliures -valgui la redundància- hi trobem la mesura de l'absència de violència que fa l'[Institute for Economics and Peace](#) amb el seu [Global Peace Index](#); l'[Inclusive Development Index](#), del [Fòrum Econòmic Mundial](#) -i que podria obrir tota una altra categoria relacionada amb benestar i desenvolupament humà- inclou, a més dels clàssics indicadors de creixement i desenvolupament, com aquests estan repartits entre persones així com entre generacions.

En l'àmbit de llibertats trobaríem un tercer àmbit que es centra en col·lectius específics, com ara la trista per necessària mesura de la discriminació de gènere: el [Gender Development Index](#), del PNUD; el [Social Institutions and Gender Index](#), de l'OCDE; el [Global Gender Gap Index](#), del [Fòrum Econòmic Mundial](#); o el [Gender Equity Index](#), de [Social Watch](#). Tots ells inclouen, entre d'altres, el grau i facilitat d'accés de la dona en les institucions públiques o l'esfera pública en general.

Governança i Administració

Què fa l'Administració amb la transparència, la integritat i les llibertats individuals? Quins serveis públics és capaç de posar en marxa o quins nivells de benestar social? Els índex que mesuren la qualitat del govern busquen, d'una manera o una altra, mesurar l'eficiència i l'eficàcia de les administracions. Solen ser conjunts d'indicadors o índexs complexos, tant en el seu càlcul com en els seus objectius.

Els clàssics entre els clàssics són el *Worldwide Governance Indicators*, del Banc Mundial, així com el *Conflict, Governance and State Fragility*, del Center for Systemic Peace (i successor del Polity Score, tot un referent i, a més, amb llarga tradició). Molt remarcable, per la gran cura en la seva elaboració, és el *European Quality of Government Index* de la Universitat of Gothenburg. Aquests grups d'indicadors o el darrer índex busquen anar més enllà dels indicadors merament descriptius –tot i que òbviament els utilitzen– per aportar una visió sobre la qualitat dels serveis públics, la seva cobertura o el seu cost.

Hi ha un interessant debat obert sobre si cal una democràcia per donar bon servei als ciutadans, o bé si els ciutadans poden ser prou feliços tenint-ho “tot” encara que els faltin les llibertats

Més relacionat amb la provisió de serveis públics hi tenim el Social Progress Index ideat per Social Progress Imperative. Es basa, com l'Índex de desenvolupament humà, en la idea de les capacitats d'Amartya Sen, entre d'altres, que posa en el centre del progrés les necessitats humanes més enllà del mer progrés econòmic.

Aquestes eines de mesura poden semblar més relacionades amb la gestió pública que amb la democràcia. Tanmateix, hi ha un interessant debat obert en la politologia sobre si cal una democràcia per donar bon servei als ciutadans, o bé si els ciutadans poden ser prou feliços tenint-ho “tot” encara que els falti democràcia en particular o llibertats en general. No és un debat menor, i la Xina post-maoista n'és l'exemple paradigmàtic.

Democràcia

La qualitat d'una democràcia –i la consideració, de límits borrosos, de què ho és– es construeix a partir de les quatre tipologies anteriors, a les que s'hi afegeix el funcionament de les institucions democràtiques així com, sovint, part del context socio-econòmic: llibertats cíviques, cultura política, participació política, funcionament del govern, processos electorals i pluralisme, compliment de la llei, competència, transparència, participació ciutadana, representativitat, partits, dret a sufragi, retiment de comptes, administració imparcial, participació a societat civil organitzada, democràcia directa, subsidiarietat i administració multinivell, gènere, economia, salut, coneixement, educació, medi ambient... el que defineix una democràcia pot arribar a ser un munt de coses. O

potser unes poques. I d'aquí plora la criatura: podem definir-la de mil maneres diferents i només mesurar-la d'un grapat de formes, o definir-la molt breument i no poder mesurar-la ni amb un ampli desplegament d'indicadors.

Hi ha, però, intents força reeixits. El més popular és, probablement, el *Democracy Index*, de *The Economist Intelligence Unit*, juntament amb *Global State of Democracy* de l'*International Institute for Democracy and Electoral Assistance* (més conegut per IDEA).

El *Fragile States Index* (antigament *Failed States Index*) del *Fund for Peace* agafa el punt de vista invers dels dos anteriors, posant el focus en els riscos existents per una democràcia. Així, parla de pressió demogràfica, legitimitat, desigualtat econòmica i tot d'altres variables que consideren que dificulten o acaben per impedir que es desenvolupi un règim democràtic.

Amb una aproximació totalment diferent, el *Centre for the Future of Democracy* intenta copsar el nivell de satisfacció amb la democràcia per part dels ciutadans al seu *Global Satisfaction with Democracy Report*. Els resultats són sovint sorprenents respecte al què diuen altres indicadors de tall més descriptiu, atès que les percepcions tenen molts altres factors en consideració.

Iniciatives molt lloables, tant per la mida de les seves institucions com per tenir una visió més innovadora i buscar una visió que sintetitzi totes les aproximacions, són les molt destacables *Democracy Barometer*, de l'*Institut für Politikwissenschaft de la Universitat de Zurich* i el *Zentrum für Demokratie Aarau*; així com *Varieties of Democracy* (V-Dem) del V-Dem Institute de la *Universitat de Gothenburg*. Ambdues iniciatives intenten superar les aproximacions de blancs i negres i aspiren a concebre els règims (les democràcies) com sistemes on hi interactuen moltes variables al mateix temps. I és en aquesta interacció, més enllà de la seva mera presència, on succeeix allò que denominem democràcia. O no.

I d'això últim, de la democràcia com a sistema -i no com a suma- és del què volem parlar a continuació.

Falsos positius i falsos negatius mesurant la democràcia

Diu la mitologia grega que Procust tenia un hostel on hi feien fonda els viatgers. Quan s'estenien al llit, si eren massa alts, Procust els tallava tot allò que en sobresortia -peus, mans, cap. Si eren massa baixos, Procust els estirava fins que, desencaixats, s'ajustaven a la llargada del llit.

Més elegantment, Donald T. Campbell [4] va enunciar la "llei" que duu el seu nom: quant més utilitzem un indicador social per prendre decisions de política pública, més es corromprà i més acabarà distorsionant ell mateix les decisions que prenguem en base seva.

Això no vol dir que hi hagi mala intenció ni en qui crea l'indicador. Ni en qui l'utilitza. Sinó

que els indicadors –i especialment els índexs, que a més requereixen una posterior elaboració– no són perfectes. Ara bé, si hem de poder atribuir una certa impostura intel·lectual a qui, sabent que aquestes eines tenen punts febles, s’hi aferren per fer afirmacions categòriques, en un sentit o en un altre. Quins són aquests punts febles?

Defectes de construcció

Allò que no mesurem, no existeix, mentre que mesurar fa la cosa i fem allò que és mesurable. Encara que sembli una frivolitat, una democràcia de qualitat serà aquella que, a més de poder afiliar-te al sindicat, el sindicat pugui tenir una incidència real en la política pública; també funciona quan un alt càrrec cessa quan, bo i dins la legalitat, ha tingut una actuació que el seu entorn social li reprova. Molts indicadors, però, tenen problemes en passar d’allò merament descriptiu a l’impacte. Així, queda per mesurar la diferència que hi ha entre l’existència de lliure afiliació sindical a què aquests sindicats modulin la democràcia; i queda sovint també per mesurar la diferència entre complir la llei i complir amb una ètica, i quina ètica.

Una segona qüestió és qui i com es mesura. Atès que moltes variables són subjectives (“hi ha corrupció al seu país?”), sovint s’estableix una escala on uns especialistes situen el valor de l’indicador. El problema és que no només l’indicador és subjectiu, sinó que la persona i el seu entorn són determinants. Trobem casos, doncs, on un país absolutament corrupte té bona puntuació perquè hi ha hagut una millora sensible, mentre que un país de tradició impecable acaba suspenent perquè hi ha hagut un cas totalment inadmissible en el seu entorn. Com que l’indicador és el mateix i és subjectiu, cada avaluador valora segons la seva percepció.

Aquesta qüestió s’agreuja especialment amb els rànquings i els índexs: ser el primer no vol dir fer-ho bé, i fixar el topall de l’índex segons qui ho fa millor, no vol dir que no hi hagi molt de marge per millorar.

Un sistema democràtic pot funcionar molt bé en general, però punxar en “només” una qüestió en particular. Tanmateix, aquest àmbit disfuncional rarament penalitza de forma dràstica en l’agregat d’indicadors. Si un sol factor falla estrepitosament, podem parlar de democràcia?

Afegim-hi, aquí, que mesurar l’impacte creuat és molt complicat i o bé no es fa o rarament es fa fent servir models empírics. Això significa que un sistema democràtic pot funcionar molt bé en general però punxar en “només” una qüestió en particular. Tanmateix, quan mesurem, aquest àmbit disfuncional rarament penalitza de forma dràstica en l’agregat d’indicadors. Així, en un règim on tot funciona més o menys bé excepte, posem per cas, el sistema judicial, els índexs consideraran que tenim una democràcia sana amb “oportunitats

de millora” a la justícia. La realitat, però, és molt més crua: la democràcia s’estavella contra la paret quan es produeixen casos flagrants d’injustícia i arbitrarietat judicial. Si un sol factor falla estrepitosament, podem parlar de democràcia?

En la mateixa línia, no és el mateix mesurar drets reconeguts que drets exercits. El cas de les iniciatives legislatives populars a Espanya és paradigmàtic: en teoria, la ciutadania té un canal excel·lent per fer arribar propostes al Congrés; a la pràctica, pràcticament totes no han arribat ni a tramitar-se, pel què no només no han tingut cap efecte, sinó que la ciutadania ha renunciat en general a fer-ne ús. Als indicadors, tanmateix, les ILP surten com a “sí, se’n poden fer”.

Si ets política amb minúscules no surts a la foto

Més amunt parlàvem dels sindicats, però moltes coses –i cada cop més– passen fora les institucions. Se l’anomena política amb minúscules, sovint amb un cert desaire: un error descomunal perquè, com aquest text, la major part de la democràcia s’escriu en minúscula.

Hi ha, en general, pocs indicadors que facin referència a la societat civil i, quan ho fan, sovint fan referència a l’anomenada societat civil organitzada, és a dir, a les institucions: sindicats, ONG, associacions. Com a molt, hom pregunta per si s’ha assistit a una manifestació, que generalment estan convocades i autoritzades i, en conseqüència, i de nou, institucionalitzades.

Però la democràcia és molt molt, molt més que això. Les democràcies s’aguanten –i els totalitarismes s’esquerden– quan hi ha un teixit social fort. I un teixit associatiu que no només existeix formalment, sinó que mostra un determinat grau de compromís cívic. Això vol dir, per exemple, associacions de famílies d’alumnes que organitzen tota l’activitat extraescolar, les festes de l’escola, les iniciatives de convivència i multiculturalitat o les xarxes de suport entre famílies. No surten a cap foto. I com aquest exemple, centenars.

Els tsunamis democràtics, com els anti-democràtics, comencen amb onades en alta mar que van guanyant força en arribar a la costa. Si el 15M ha canviat el panorama polític espanyol –i hi ha evidències que hi ha hagut diversos impactes des de llavors– és perquè hi havia un substrat que treballava fora de càmera. També succeeix així amb l’extrema dreta europea i l’*alt-right* nordamericana –en aquest cas per destruir la democràcia. Trump guanya als EUA i Vox entra als parlaments espanyols malgrat no sortir a la foto el dia abans.

Aquest cas és l’oposat a l’anterior: el que no existeix, no ho mesurem.

L’Administració –i els investigadors– pateixen molt quan les persones i les seves activitats no són plenament formals. La proliferació de para-institucions [5] –agrupacions de persones que semblen institucions portes enfora però tenen funcionaments totalment no institucionals portes endins– en els darrers anys, i molt especialment a rel de la revolució digital, ha comportat un creixement exponencial de la complexitat de l’arquitectura, hàbitat i comportament dels moviments polítics i socials. No és que volin sota el radar: és que els

radars jo només sintonitzen canals antics i hem de canviar d'antena.

Pensa globalment, actua localment

A la revolució digital hi hem d'afegir el factor de la globalització –cada cop més difícils de destriar l'un de l'altre. Si la política és global, estem mesurant també l'estat de les democràcies en relació a la globalitat? La resposta és un rotund no (amb comptadíssimes excepcions).

Els moviments contraculturals pel medi ambient i contra la globalització dels mercats (sense una contrapart a nivell de sobirania política) de finals del segle XX no s'expliquen, només, per l'existència d'entitats de la societat civil més o menys articulades a nivell estatal: s'expliquen, sobretot, per una articulació a nivell global. La lluita contra el canvi, climàtic, avui, no s'entén sense aquells moviments, ni sense els seus hereus, aquests ja nascuts sincronitzadament a nivell global, del segle XXI. Les polítiques d'avui –i, per construcció, les democràcies d'avui– ja no s'entenen sense mesurar el factor geopolític.

Hi ha excepcions notables, com ara el *Conflict, Governance and State Fragility* del *Center for Systemic Peace* que, per exemple, castiga Noruega, una democràcia envejable per a molts i que, en canvi, es considera molt fràgil: depèn massa del seu petroli i de l'ús que en fa a nivell global. Però és una excepció.

Irlanda, a nivell europeu, i Madrid, a nivell espanyol, són un reconegut paradís fiscal, el primer, o practicant habitual del *dumping* fiscal, el segon. Això provoca fluxos de capitals i persones i, sobretot, de poder, que desequilibren el seu entorn, a més de situar-los, sovint, en situacions compromeses en termes diplomàtics. No té sentit, en un món global, mesurar la democràcia com si es pogués tancar en un laboratori aïllada del món exterior.

Afectar l'agenda global, en positiu o en negatiu, o recolzar-s'hi per tenir més o menys força, explica cada cop més l'esdevenir de les democràcies, així com les derives autoritàries de democràcies que llisquen pendent avall cap a la fallida.

Xarxes, tecnopolítica i l'ecosistema de governança pública

Si derivem la categoria anterior en clau de política informal, ens trobem amb el nou però omnipresent escenari de la tecnopolítica, el “procés dinàmic entre els desenvolupaments tecnològics i els fins polítics [...] un nou context, possibilitat i ampliat per les TIC, on els actors aspiren a majors nivells de llibertat, empoderament i governança” [6].

Es refereix, per exemple, al moviment de les dades obertes en particular i del govern obert en general, als nous models de governança basats en el retorn de sobirania al ciutadà a través d'instruments de democràcia participativa, deliberativa i directa. Moviments que

neixen ja globalment i estan canviant els conceptes mateixos de representació, ciutadania, govern o poder.

Però es refereix, també, a moviments fora de l'àmbit de la política en sentit explícit però que, bo i des dels marges d'allò que dèiem política amb minúscules, canvien també els conceptes de representació, ciutadania, govern o poder en qüestionar l'ordre establert, de les cooperatives de plataforma [7] a les noves formes de creació cultural digital, el moviment del programari lliure o pels continguts oberts, les criptomonedes. No hi ha una quarta onada del feminisme sense moviments com el *#MeToo* o el *#Cuéntalo*, moviments tan difícils d'incorporar en la definició d'una democràcia com impossibles de prescindir-ne a l'hora de mesurar-ne la qualitat i, sobretot, el seu esdevenir.

Moviments de la quarta onada feminista com el *#MeToo* o el *#Cuéntalo* són tan difícils d'incorporar en la definició d'una democràcia com impossibles de prescindir-ne a l'hora de mesurar-ne la qualitat

Diguem-ho d'una altra manera. Què és una democràcia i quina qualitat té aquesta democràcia ha estat superat, per una banda, per l'extra-institucionalitat de molta activitat política i que ja no podem menysprear qualificant-la de mer activisme que ha de reconduir-se pels canals apropiats; i per altra banda, per aquest factor de xarxa global on ja no parlem de col·laboracions puntuals sinó de sinergies sistèmiques.

La democràcia ha deixat de ser aquell constructe vertical, jeràrquic, burocràtic, centralitzat de les primeres democràcies liberals, per passar a ser un ecosistema de governança pública d'altíssima complexitat, "un sistema polític, autoorganitzat, autopoietic, replicable i escalable que articula actors, espais i instruments al voltant d'un conjunt d'infraestructures obertes i distribuïdes riques en coneixement per a la presa de decisions col·lectives" [8].

És Espanya una democràcia fallida?

En absolut. Espanya, segons tots els estàndards, és una democràcia de qualitat. No hi ha cap conjunt d'indicadors, índex o rànquing que digui el contrari. Amb molt poques excepcions, i encara, l'estat espanyol es situa indubtablement en el grup de països amb una democràcia consolidada, respectuosa amb els ciutadans en matèria de drets com generosa en la provisió de serveis públics de qualitat.

Hi ha, no obstant, dos peròs en aquesta afirmació.

El primer però és la tendència. No són pocs els indicadors que han revertit la millora més o menys sostinguda que ha tingut la democràcia espanyola des de la Transició. Els de confiança en les institucions, enrariment de la percepció de legitimitat en el poder judicial o

la persistent xacra de la corrupció i el clientelisme han fet marxa enrere. Molt subtil, és cert, però hi ha una inversió de tendència que hauria de preocupar tothom: que la democràcia empitjori, per poc que sigui, mai és una bona notícia i, sobretot, no pot ser motiu de negació.

El segon són els aprovats justos. Sense negar que la democràcia espanyola puntua bé a tots els àmbits, és també cert que hi ha desequilibris interns en els conjunts d'indicadors i no a tot arreu treu la mateixa nota. El més preocupant és que aquests indicadors on Espanya no va tan bé, tot i aprovar... encara, són aquells que tenen a veure més amb la ciutadania i menys amb l'Estat: llibertat de premsa, llibertats polítiques i civils en general, transparència, participació de la ciutadania en la vida política en general.

Dit d'altra manera, la democràcia espanyola puntua bé en els rànquings perquè l'estat és fort i perquè entenem la democràcia com un estat fort que cuida de la ciutadania. Però aquest concepte de democràcia com a estat fort és obsolet.

Primer, perquè la ciutadania cada cop està menys cuidada: ho mostren les dades sobre educació, desigualtat econòmica, o els diversos i múltiples factors d'exclusió i discriminació com el gènere, l'origen geogràfic, el nivell de renda. Un estat fort amb ciutadania precària és un estat amb peus de fang, feble.

Segon, perquè l'estat és cada cop menys una jerarquia i cada cop més una plataforma que fa que els nodes de la xarxa que sustenta funcionin en un ecosistema de presa de decisions cada cop més descentralitzat. Un estat jeràrquic i burocràtic en un món en xarxa és un estat prescindible, i per tant feble.

A aquesta doble situació d'exclusió social i d'exclusió de les vies de poder, s'hi afegeix una cultura i un marc normatiu totalment contrari a repensar-se i, encara menys, a repensar-se en forma d'un ecosistema de sobirania compartides. Des de la mateixa Constitució fins la "Llei mordassa", passant per la Llei Electoral, els sistemàtics recursos a les decisions del Consejo de Transparencia y Buen Gobierno, la governança dels mitjans de comunicació (públics i privats), la governança del poder judicial, la Llei de Bases del Poder Local i totes les mil maneres com l'Estat debilita la societat civil, la subsidiarietat, tot plegat són maneres de debilitar, per paradoxal que pugui sonar, la democràcia.

No té cap ni peus titllar Espanya de dictadura. Però clarament ha entrat en la post-democràcia [9], la democràcia que ho és cara enfora però que no funciona com a tal cara endins.

La democràcia a Espanya i al món s'acaba tal com la coneixíem. N'hi haurà, esperem, però serà una altra que s'ha de conrear avui. El fet de no saber com serà o com hauria de ser aquesta nova democràcia no és excusa per negar-se a la certesa que les actuals definicions han quedat obsoletes

No és un bon senyal democràtic la reculada de l'esperit del 15M que demanava "democràcia real ya" (l'eslògan menys anti-sistema que mai s'ha vist, per cert) o els atacs del *deep State* contra la seva (més o menys) encarnació institucional de la mà de Podemos. Val el mateix per l'ús sistemàtic del *lawfare* i les clavegueres de l'estat per respondre a qualsevol tipus d'amenaça a l' statu quo, i en especial a les demandes dels partits independentistes catalans, no per denegar-los aquestes demandes, sinó per eliminar-los com a opció política. L'enroc impossible per defensar una Corona manifestament corrupta o la condescendència general amb una ultradreta que no amaga els seus orígens i aspiracions feixistes són, també, estratègies de defensa d'una democràcia antiga amb una mala salut de ferro que es resisteix a morir, aferrada a indicadors cada cop pitjor sintonitzats.

La democràcia a Espanya i al món s'acaba. S'acaba, almenys, com la coneixíem. N'hi haurà, esperem, però n'hi haurà una altra que s'ha de conrear avui, en certa manera preveient el futur. El fet de no saber com serà o com hauria de ser aquesta nova democràcia o no és excusa per negar-se a la certesa que les actuals definicions han quedat obsoletes i, de persistir-hi, poden entrar en fallida.

REFERÈNCIES

- 1 — CIS. *Indicadores de la situación política*. Recurs disponible [en línia](#).
- 2 — Foa, R.S., Klassen, A.J., Slade, M., Rand, A. & Collins, R. (2020). *The Global Satisfaction with Democracy Report 2020*. Cambridge: Centre for the Future of Democracy.
- 3 — CIS. *Percepción de los principales problemas de España*. Disponible [en línia](#).
- 4 — Campbell, Donald T (1979). "Assessing the impact of planned social change". *Evaluation and Program Planning*. 2 (1): 67-90
- 5 — Peña-López, I., Congosto, M. & Aragón, P. (2014). "Spanish Indignados and the evolution of the 15M movement on Twitter: towards networked para-institutions". *A Journal of Spanish Cultural Studies*, 15 (1-2), 189-216. New York: Routledge.
- 6 — Kurban et al. (2017). "What is technopolitics? A conceptual scheme for understanding politics in the digital age". A IDP. *Revista de Internet, Derecho y Ciencia Política*, 24. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.
- 7 — Scholz, T. (2016). *Platform Cooperativism. Challenging the Corporate Sharing Economy*. New York: Rosa Luxemburg Stiftung.
- 8 — Peña-López, I. (2020). "El ecosistema de gobernanza pública: las instituciones como infraestructuras abiertas para la toma de decisiones colectivas". A Reniu i Vilamala, J.M. & Meseguer, J.V. (Eds.), *¿Política confinada? Nuevas tecnologías y toma de decisiones en un contexto de pandemia*, Capítulo 2, 53-71. Cizur Menor: Thompson-Reuters/Aranzadi
- 9 — Crouch, C. (2000). *Coping with Post-Democracy*. Fabian Ideas 598. London: Fabian Society

Ismael Peña-López

Ismael Peña-López és director de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya. Entre els anys 2018 i 2021 va ser director general de Participació Ciutadana i Processos Electorals de la Generalitat de Catalunya, des d'on va treballar amb l'objectiu de transformar l'administració pública des d'un nou paradigma basat en el govern obert i la tecnopolítica. És Doctor en Societat de la Informació i el Coneixement i es mou en el camp de les Polítiques Públiques per al Desenvolupament, amb especial èmfasi en les TIC i l'escletxa digital. Les seves recerques es basen en una aproximació multidisciplinària de les ciències socials. Anteriorment, durant 13 anys, va ser professor de Dret i Ciència Política a la Universitat Oberta de Catalunya. També ha estat investigador sènior a Open Evidence i director fellow d'Innovació Oberta de la Fundació Jaume Bofill.